

POSTANOWIENIE

Dnia 6 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania M. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Kielcach
o rentę rodzinną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 sierpnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 12 maja 2023 r., sygn. akt III AUa 554/19,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 12 maja 2023 r., III AUa 554/19, po rozpoznaniu apelacji organu rentowego zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z 7 marca 2019 r., V U 1797/18, i oddalił odwołanie M. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Kielcach odmawiającej przyznania jej prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła w całości skargą kasacyjną odwołująca się. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołując się na art. 398⁹ § 1 ust. 2 k.p.c. podniosła, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności

w orzecznictwie sądów pierwszej i drugiej instancji. W skardze nie uzasadniła swojego stanowiska ani nie wskazała o wykładnię jakich przepisów wnosi. W odrębnym piśmie procesowym wyjaśniła, że w jej ocenie „rozbieżność ta powoduje, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w związku ze zmianami uprawnień do renty rodzinnej po śmierci byłego męża a w szczególności zmian art. 70 ustawy o emeryturach i rentach z FUS”, którego to „ust. 3 został zmieniony wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego a powoływany art. 60 § 1 k.r.o. daje podstawy do uznania, że wymogi tego przepisu zostały spełnione”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Oczywiste jest, iż budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencki i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Natomiast zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juretryczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd

w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane). Tymczasem autor skargi nie sformułował żadnego zagadnienia, i w konsekwencji także nie przedstawił żadnej jurydycznej argumentacji na poparcie swych potencjalnych twierdzeń.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że autor skargi nie wykazał istnienia powołanych przez siebie przesłanek przedsądu. Nie wykazał bowiem, że powołany przez niego art. 70 ustawy emerytalnej, budzi poważne wątpliwości, nie sprecyzował przy tym, na czym te poważne wątpliwości polegają. Nie sformułował również w prawidłowy sposób zagadnienia prawnego, na którym Sąd Najwyższy mógłby się pochylić. Nieprawidłowo skonstruowany i nieuzasadniony wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jedynie polemikę z oceną dowodów i wynikającymi z niej ustaleniami faktycznymi, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Nie można zaś pod pretekstem konstruowania potrzeby wykładni przepisów prawa zmierzać do podważenia podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku. Skarżąca nie zdołała zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania przez Sąd Najwyższy wniesionej przez nią skargi kasacyjnej.

Dla wyjaśnienia wątpliwości wskazać jednak należy, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 13 maja 2014 r., SK 61/13, art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej stracił moc w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej po zmarłym mężu - poza spełnieniem przesłanek określonych w art. 70 ust. 1 i 2 tej ustawy oraz posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony - uzależniał od tego, aby alimenty były ustalone wyrokiem sądu lub ugodą sądową. Trybunał Konstytucyjny dopuścił zatem możliwość nabycia prawa do renty rodzinnej przez rozwiedzioną małżonkę także wówczas, gdy alimenty były jej dobrowolnie wypłacane przez byłego męża na podstawie umowy zawartej między rozwiedzionymi małżonkami. Ustalenie tytułu prawnego tych świadczeń oraz ich rozmiaru pozostaje w większym stopniu domeną ustaleń faktycznych niż ocen prawnych. Zawsze jednak ocena prawna musi uwzględniać nie tylko to, co wynika bezpośrednio z art. 70 ust. 3 ustawy, lecz także regulacje prawa rodzinnego dotyczące obowiązku alimentacyjnego między

małżonkami (rozwiedzionymi małżonkami). Przy ocenie, czy określone świadczenia dobrowolnie przekazywane przez jednego z rozwiedzionych małżonków drugiemu już po rozwodzie mają charakter alimentów - zwłaszcza gdy alimenty nie zostały ustalone w wyroku sądowym albo ugodą sądową - należy wziąć pod uwagę regulację art. 60 k.r.o., który obowiązek alimentacyjny ogranicza czasowo i ten aspekt ma istotne znaczenie. Dlatego też, gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa oraz z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni (art. 60 § 3 k.r.o.). Wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu (art. 60 § 3 k.r.o.) wyłącza prawo do renty rodzinnej małżonki rozwiedzionej (por.m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 29 lipca 2020 r., I UK 10/19, OSNP 2021 Nr 4, poz. 45). Nieuzyskanie z mocy wyroku sądowego przedłużenia terminu pięcioletniego, o którym mowa w art. 60 § 3 zdanie drugie k.r.o., powoduje wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego rozwiedzonego małżonka, co oznacza niespełnienie jednego z warunków niezbędnych do przyznania renty rodzinnej, polegającego na posiadaniu prawa do alimentów ustalonego wyrokiem sądowym lub ugodą sądową w dniu śmierci byłego męża (art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej). W takiej sytuacji bez znaczenia jest dobrowolne niesienie sobie pomocy materialnej. W konsekwencji wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego (art. 60 § 3 k.r.o.) pociąga za sobą wszelkie skutki, jakie prawo wiąże z dobrodziejstwem alimentacji.

W niniejszej sprawie z ustaleń faktycznych nie wynikało, że rozwód nastąpił w 1990 r. a były mąż zobowiązał się iłożył na utrzymanie odwołującej się do swojej śmierci w 2003 r. Ustanie obowiązku alimentacyjnego (upływ pięciu lat od orzeczenia rozwodu) sprzeciwia się możliwości uznania, że małżonka rozwiedziona jest w jakikolwiek sposób alimentowana, a tym samym odpada podstawowy warunek z art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej. Prawo do alimentów w rozumieniu art. 70 ust. 3 tej nie może być oderwane od obowiązku alimentowania, który w tym przypadku nie istnieje (por. wyrok Sądu Najwyższego z 16 lipca 2020 r., I UK 2/19, LEX nr 3108059).

Z przytoczonych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[SOP]

[ał]